

Carta oberta a la Secció Filològica*

per Carles Riera i Fonts

La Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (SF del IEC) ha reelaborat recentment la normativa ortogràfica pel que fa als termes següents: a) noms greco-llatins terminats etimològicament en *-as*, b) mots amb essa líquida originària, c) signes d'interrogació i d'admiració, i d) ús del guionet. Doncs bé, resulta que cap d'aquests quatre acords no ha estat acceptat unànimement. Així, pel que fa al primer tema, alguns humanistes –hel·lenistes– s'han mostrat refractaris a la nova disposició acadèmica; pel que fa al segon tema, el nou acord no és tampoc acceptat per una colla de professionals; la proposta dels signes de puntuació del IEC no ha estat seguida pràcticament per ningú; finalment, quant a l'ús del guionet, corren unes *noves normes*, atribuïdes a la SF, les quals, malgrat no haver estat encara promulgades, sembla que ja s'apliquen en el nou diccionari (!), normes que han estat en gran part refutades, argumentadament, pel recent estudi d'un influent gramàtic.

Tot això ha anat creant un cert estat de perplexitat, entre usuaris i tractadistes, que té, a parer meu, les causes que tot seguit anoto breument. En primer lloc, sembla que la SF no ha estudiat amb el degut aprofundiment i matisació aquests temes de normativa ortogràfica ni ha tingut prou en compte els estudis existents sobre cada un dels punts esmentats. En segon lloc, hom observa en els acords de la SF sobre normativa ortogràfica, un excessiu zel simplificador (i ja se sap que la llengua és una realitat complexa). En tercer lloc, hom diria que els nous acords acadèmics han estat presos amb una certa dèria de cercar solucions *pròpies*, de l'Institut i prou, a problemes lingüístics molt delicats que altres ja havien estudiat amb coneixement de causa. I, en quart lloc, aquests acords de la SF han estat presos sense el previ i necessari diàleg amb els especialistes, val a dir amb els gramàtics i lingüistes

de reconeguda solvència que no són membres de la SF.

En efecte, més enllà de l'oportunitat o no d'incloure dins la SF determinats lingüistes que han estat suggerits com a candidats a tal càrrec (Jané, Ruaix, Solà, etc.), allò que realment crec del tot necessari és que la SF consulti oportunament els qui poden ajudar-la. Per exemple, pel que fa a la conveniència o no de canviar la terminació *-as* dels noms greco-llatins per la terminació *-es*, la SF hauria de cridar els autors dels estudis existents sobre el tema. Pel que fa a la qüestió dels mots amb essa líquida originària, ha estat adreçada al IEC i a la SF una *Sol·licitud de revisió i reformació dels criteris acadèmics*, signada per una colla de professionals, el qual escrit, si bé és en part discutible, detecta les mancances de l'acord acadèmic tal com va ser formulat. Sobre els signes de puntuació (concretament els d'interrogació i d'admiració) hi ha documentats estudis, encara que defensant opinions en part oposades; ací la feina de la SF seria fer d'àrbitre, però no necessàriament cercant una tercera via –que tothom reconeix inviable!–, sinó sospesant pros i contres, aprofundint en l'estudi i inclinant-se per la posició més raonada científicament, més pràctica o útil. Innocentment demano: ¿no hi ha hagut a vegades, en algunes disposicions de la SF, un inconscient afany de protagonisme que ha impedit d'acceptar propostes que algú ja havia fet? Finalment, sobre el difícil i delicat tema de l'ús del guionet, la SF haguera hagut d'estudiar molt més detingudament, segons la meva opinió, els assenyats criteris de la normativa fabriana, llurs aplicacions i límits, fent tan sols, si calia, lleugeres adaptacions al sistema o modificacions de detall. Una solució tan dràstica com la que sembla que s'ha adoptat trencarà, d'una manera precipitada, amb l'ús habitual, despistarà l'usuari i qui sap si tots plegats haurem de tornar a aprendre a escriure. L'endemà de la

* Aquest escrit va sortir en el diari *Avui* el 2 d'octubre de 1995. El reproduïm ací a tall de commemoració perquè la Secció Filològica el vagi tenint en compte i perquè per a tots nosaltres és un document interessant.

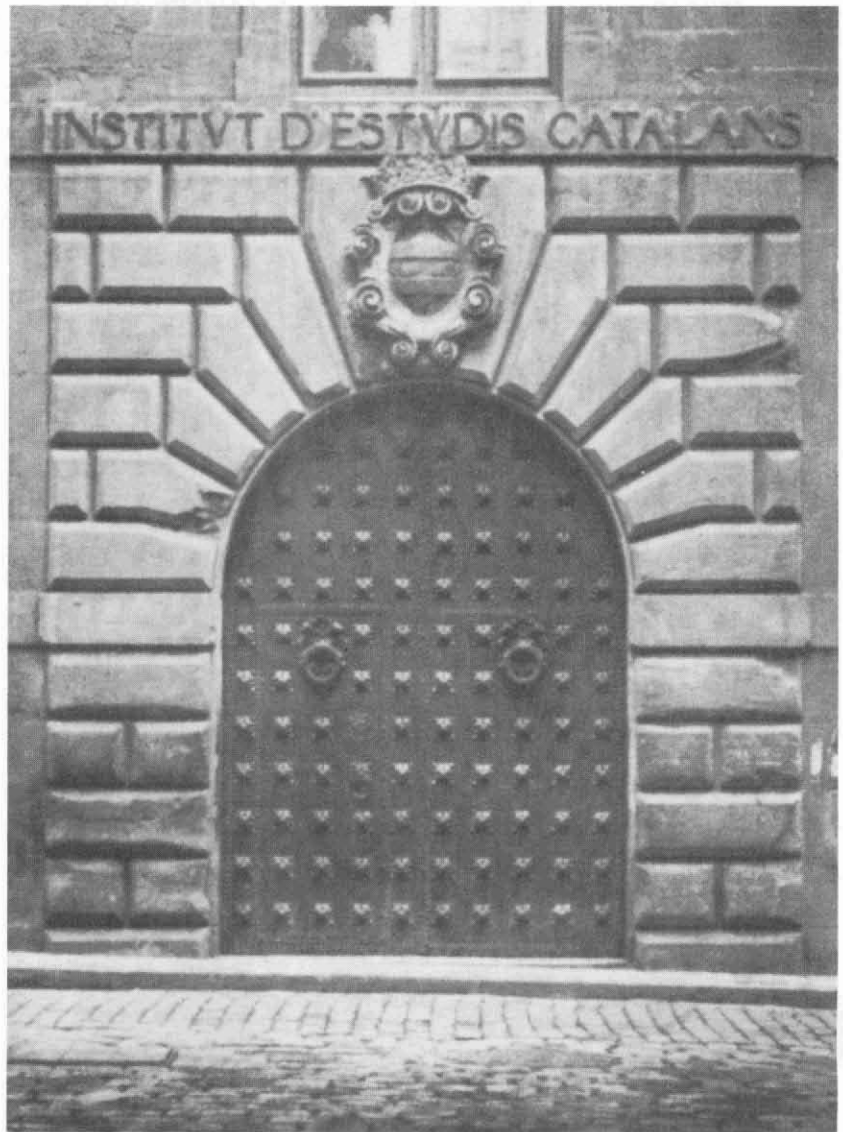
publicació del nou diccionari, ¿quedarà invalidada la grafia de milers de termes tècnico-científics, com ara els que figuren escrits amb guionet, en la *Gran enciclopèdia catalana* o en el *Diccionari enciclopèdic de medicina*? ¿No haguera estat molt més enraonat de parlar-ne prèviament amb gramàtics, tractadistes, redactors de les obres esmentades, que han estudiat la qüestió, intentant d'arribar a un acord general, abans de llançar-se a modificar una pràctica comuna?

En fi, no voldria de cap manera cridar el mal temps, ans la bonança, però a mi em fa por que no comencem a fer passos cap a una pluralitat de normatives, amb els gravíssims perills sociolingüístics que això comportaria. Fins ara, cal reconèixer-ho, els gramàtics i tractadistes han estat fidels als dictats de la SF. Però jo temo –i per això escric aquesta carta oberta– que la SF del IEC no acabi perdent autoritat. Respectuosament, doncs, demano a la nostra acadèmia de la llengua que procuri de posar remei als motius de perplexitat d'uns i altres. Primer, elaborant documents amb major oportunitat i tacte, sabent que la llengua és un objecte molt delicat amb el qual no podem fer experiments. Segon, procurant no voler simplificar allò que no és simplifiable, ja que la llengua és un tot compacte difícil de ser modificat en les seves parts sense que se'n resenti el sistema. Tercer, evitar de caure en el parany de cercar sempre una solució *pròpia*, de l'Institut, menystenint les aportacions dels altres. Quart, consultant els especialistes de reconegut prestigi que no pertanyen a la SF, estimulants el diàleg i l'entesa. Sortint al pas de qui digui que el públic ja és prou madur per a resoldre els conflictes de la normativa ortogràfica, afegiré que és una il·lusió pretendre que tothom té el coneixement lingüístic suficient per a saber quan, com i on ha d'aplicar la norma.

La llengua és de tothom i, amb ella, ens hi juguem el tot del nostre

poble. Per això també els polítics haurien de procurar que no hi hagués inicis d'escissions lingüístiques. Encara que, certament, la SF és qui té encomanada oficialment la tasca de vetllar per la llengua, no en té pas l'exclusiva, i, per tant, li cal una actitud dialogant i, quan convingui, arbitral, seguint criteris científics i conjuminant-los amb la situació sociolingüística del moment.

En conclusió, he volgut fer-me ressò, molt planerament i amb tota franquesa, del sentir de molts ciutadans que desitgen que la SF compleixi a plena satisfacció la seva tasca, cercant sempre allò que més convé a la llengua catalana en el moment actual i futur.



Porta d'entrada primitiva de l'Institut d'Estudis Catalans, situada a la façana lateral del Palau de la Generalitat que dona al carrer del Bisbe Irurita.